

1. INLEDNING

Betänk följande situation: Agnes och Erika är arbetskamrater. Deras förutsättningar ser emellertid olika ut. Agnes har en lindrig utvecklingsstörning, Erika är högpresterande. En dag presterar Agnes bättre än hon vanligen gör. Samtidigt presterar Erika sämre än hon brukar. Men i jämförelse av Agnes och Erikas respektive prestationer är ändå Erikas prestation betydligt bättre än Agnes. Bör Agnes berömmas för att hon höjt sin nivå denna dag, trots att denna ändå är relativt låg? Bör Erika berömmas för en fin prestation trots att hon vanligtvis presterar bättre?

I denna uppsats är jag intresserad av naturen hos beröm. Syftet med uppsatsen är att undersöka vad Aristoteles tänker om ämnet. Speglar beröm en intrinsikal absolut egenskap? Eller är beröm ett instrument som används relativt ett mål om att stärka moraliskt önskvärt beteende? Aristoteles rör vid ämnet i flera av sina verk. Jag kommer ta upp tre passager från tre verk av Aristoteles där villkor för beröm uttrycks, och diskutera hur de bäst förstås.

Uppsatsen fortlöper på följande sätt. Till att börja med presenterar jag passager där Aristoteles uttrycker villkor för beröm. Jag diskuterar därefter två möjliga tolkningar av villkoren. Enligt den första tolkningen redogör Aristoteles för beröm som ett instrument i en moralisk praktik. Enligt den andra tolkningen avser Aristoteles inte samma sak med samtliga villkor, utan åsyftar ibland ett instrument i en moralisk praktik, och ibland en intrinsikal absolut egenskap.

2. VILLKOR FÖR BERÖM

Här följer tre passager där Aristoteles diskuterar beröm: en i *Nikomakiska etiken* (NE), en i *Eudemiska etiken* (EE), och en i *Retoriken*.¹ Låt oss börja med den passage där Aristoteles mest explicit diskuterar beröm, en passage i NE 1.12:

¹Dessa passager diskuterar Pierre Destrées (2011) i sin tolkning av beröm hos Aristoteles.

Allt som beröms verkar ju berömmas för någon egenskap och för hur det förhåller sig i jämförelse med något annat. Vi berömmar ju den rättrådige och den modige, och överhuvudtaget både den som är bra, och dygden, för handlingarna och resultaten av dessa, och vi berömmar även den som är stark, och den som är duktig på att löpa, och envar av detta slag, för att de har en viss sorts natur, och för hur de förhåller sig i jämförelse till något gott och förträffligt. Detta blir ju också tydligt i fallet med beröm av gudarna; för berömmet ter sig ju löjeväckande om det ges i jämförelse med oss, vilket också inträffar, eftersom berömmet, som vi nämnt, alltid ges i jämförelse med något. (1101^b12–21)

En första sak att kommentera är att ”som beröms” är en översättning från grekiskans ”epaineton”, vilket är ett verbaladjektiv; det är tvetydigt mellan en faktisk betydelse (som beröms) och en deontisk betydelse (som bör berömmas/är berömvärd). Denna distinktion kommer att aktualiseras längre fram i uppsatsen.

I passagen uttrycks följande två villkor för beröm av en handling:

- (i) handlingen är bra
- (ii) agenten agerar bra i relation till en standard

Villkor (i) säger att handlingen måste vara av ett bra slag. Utvärderingen av detta villkor måste emellertid ske med hänsyn till situationen i vilken handlingen utförs. Ett klassiskt exempel från Aristoteles (*NE* 3.1) som visar på detta är en sjökaptan som i extremt oväder kastar lasten som hans fartyg transporterar överbord för att på så sätt rädda besättningen och fartyget från att kapsejsa. Under normala omständigheter vore detta inte en bra handling, men under de förhållanden som råder är handlingen bra – den räddar livet på kaptanen och hans besättning.

Villkor (ii) handlar om nivån på handlingen. Det säger att hur bra en handling är avgörs av dess relation till en viss standard. Den relevanta standarden kan beskrivas som den nivå, på vilken den bästa tänkbara människan hade utfört handlingen. Huruvida villkor (ii) uppfylls eller inte bestäms alltså av avståndet mellan agentens handlande och den bästa tänkbara människans handlande. (Jag kommer att fördjupa diskussionen av vad detta villkor innebär längre fram.)

Vi går vidare till en passage i *EE* 2.6:

Eftersom nu dygden och lasten, och resultaten av dessa, i det ena fallet beröms, i det andra fallet klandras (för det klandras eller beröms inte som uppstår som ett resultat av nödvändighet eller av slump eller av naturen, utan i stället allt det som vi själva orsakar; och det som någon annan är orsak till, får denna person klander och beröm för), så är det tydligt att dygd och last avser de handlingar som personen själv är orsak och ursprunget till. (1223^a9–15)

Här uttrycks följande villkor för beröm:

- (iii) handlingen har sin orsak i agenten (inte i nödvändighet, slump eller natur)

Tanken här är att när en handling har sin orsak i nödvändighet, slump eller natur, så ligger den utanför agentens kontroll. Poängen med villkoret är att särskilja sådant som beror av ansträngningar från agenten från sådant som inte är agentens förtjänst.

Slutligen tittar vi på en passage i *Retoriken* 1.3:

Och på samma sätt ger de som berömmar och klandrar inte akt på huruvida vad en person gjort är fördelaktigt eller skadligt (för denne), utan uppfattar det ofta som berömvärdt att göra det hedervärda, utan att bry sig om det som gagnar en, som till exempel när de berömmar Achilles för att han hjälpte sin älskade Patroklos trots att han visste att han då måste dö, även om det hade varit möjligt för honom att leva vidare. (1358^b38–1359^a5)

Här uttrycks följande villkor för beröm:

- (iv) agenten utför handlingen i stället för en annan tillgänglig handling, som hen vet vore mer fördelaktig för egen del, men inte lika hedervärd

I detta villkor ryms två aspekter – dels att det finns mer än en handling tillgänglig för agenten, dels att handlingsvalet innebär att agenten väljer ett mer hedervärdt alternativ framför ett mer fördelaktigt. Den första aspekten impliceras emellertid redan av villkor (iii). För om agenten bara har ett möjligt handlingsalternativ (det vill säga inte ens kan välja mellan att utföra eller att avstå från att utföra en viss handling), så verkar det konstigt att säga att orsaken till handlingen ligger i agenten. Det tycks då rimligare att säga att orsaken ligger i nödvändighet eller i naturen. Gällande den andra aspekten så kan det påpekas att ”hedervärd” inte ska läsas som föremål för beröm, utan snarare som moraliskt bra.

Sammanfattningsvis är Aristoteles villkor för beröm av en handling:

- (i) handlingen är bra
- (ii) agenten agerar bra i relation till en standard
- (iii) handlingen har sin orsak i agenten (inte i nödvändighet, slump eller natur)
- (iv) agenten utför handlingen i stället för en annan tillgänglig handling, som hen vet vore mer fördelaktig för egen del, men inte lika hedervärd

Jag gissar att de flesta skulle tycka att det verkar ligga åtminstone något i samtliga av dessa villkor. Frågan som nu behöver ställas är hur de ska

förstås hos Aristoteles. En första sak som behöver klargöras är villkorens status med avseende på nödvändighet.

Det framstår som att Aristoteles betraktar villkor (i), (ii) och (iii) som individuellt nödvändiga för beröm. Statusen för villkor (iv), däremot, skiljer sig från dessa. Jag sa att detta villkor innehåller två aspekter. Då den första aspekten (att det finns mer än en handling tillgänglig för agenten) redan impliceras av villkor (iii), så bör den, precis som villkor (iii), ses som nödvändig hos Aristoteles. Men den andra aspekten (att valet mellan handlingarna innebär att agenten väljer ett mer hedervärt alternativ framför ett mer fördelaktigt) förefaller det inte som att Aristoteles betraktar som nödvändig. Aristoteles skriver att *ofta* när en person agerar i motsättning till sitt egenintresse så betraktar vi det som skäl för beröm, han skriver inte att vi alltid bryr oss om denna aspekt. Dessutom förlorar denna aspekt i adekvans ju dygdigare agenten i fråga är (ju bättre moralisk karaktär personen har). Aristoteles tänker sig nämligen att egenintresset hos en fullt dygdig person sammanfaller helt med det hedervärda.

Men även om vi har kunskap om villkorens status med avseende på nödvändighet så är det inte givet hur samlingen villkor (i)–(iv) ska förstås. Vad handlar de om? Finns det bara en typ av beröm, vilken de alla avser? Detta kommer jag härnäst att diskutera.

3. ETT FÖRSTA TOLKNINGSFÖRSLAG

Idag tänker de flesta förmodligen på beröm som en praktik vi har. Denna praktik är mångfasetterad. Det finns olika anledningar till att vi berömmar i olika situationer. Det kan till exempel handla om direkta känslouttryck, uttryckande av gillande av typer av handlingar, eller uttryckande av egenskaper såsom omtänksamhet eller snällhet. Men en vanligt förekommande anledning handlar om inläring och karaktärsutveckling. Jag gissar att detta också är en anledning som de flesta tycker kan utgöra goda skäl för beröm. Tanken är att vi berömmar personer för deras handlingar med syftet att detta ska ha positiva konsekvenser gällande deras kunskap och deras karaktär. Detta dras ytterst till sin spets i behavioristiska psykologiska teorier. Ett vardagligt exempel på beröm till barn är ”vad duktig du är som åt upp spenaten”. Gällande vuxna kan vi till exempel berömma en person för att agera sportsligt i en idrottstävling.

Även Aristoteles var intresserad av vår praktik av beröm. Han ger många exempel på i vilka situationer vi tenderar att berömma. För Aristoteles är detta kanske främst intressant eftersom han är upptagen med frågan om hur en dygdig karaktär utvecklas. Anledningen till att Aristoteles är intresserad av detta är hans moralteori. I grova drag säger den att ett moraliskt riktigt handlande uppnås genom dygdigt handlande, det vill säga

handlande som utförs utifrån en dygdig karaktär. En dygdig karaktär, tänker sig Aristoteles, är inget som en person föds med, utan något en måste utveckla. Ett sätt som kan tyckas lovande för att förstå villkoren som Aristoteles sätter upp för beröm kan därför vara att de är villkor för beröm i vår praktik, förstådd som ett instrument för karaktärsutveckling. När något uppfyller villkor (i), (ii), (iii), och eventuellt (iv), så skulle det alltså vara sådant att det bör berömmas eftersom det skulle gynna agentens karaktär. En kan även tänka sig att beröm av en handling skulle kunna ha positiva effekter på betraktare genom att tjäna som modell för gott handlande. När jag i fortsättningen använder ”vår praktik” kommer jag att avse praktiken med karaktärsutveckling som mål. Givet Aristoteles idé om moral så blir beröm i denna praktik ett moraliskt normativt begrepp.

Någon som tolkar Aristoteles på detta sätt är Pierre Destrée (2011). Han ser de ovan presenterade passagerna ur Aristoteles verk som strukturerade beskrivningar av vår praktik, vilka ska ge oss insikter om när beröm bör utdelas. Enligt denna syn på villkoren är det i första hand den faktiska betydelsen av ”*epaineton*” (som beröms) som Aristoteles avser i *NE* 1.12 (även om Aristoteles använder beskrivningen för att dra normativa slutsatser). Destrée argumenterar på följande sätt för att samtliga villkor (i)–(iv) behövs för att göra reda för vår praktik:

hur skulle det vara om atleten, visserligen kanske omöjligt, hade vunnit ett olympiskt 100-meterslopp utan att någonsin ha tränat? Vid första anblick skulle vi kanske säga att vi skulle berömma även honom, precis som vi också skulle göra med en naturligt söt flicka eller pojke. Men *förtjänar* de verkligen beröm? (2011, s. 297)

Även om handlingen är bra och bra i relation till den relevanta standarden, så är detta alltså inte nog för beröm, menar Destrée. Agenten måste ha kämpat för sin prestation, handlingen får inte bero enbart på nödvändighet, slump, eller natur (villkor (iii)). Av liknande anledning menar han att villkor (iv) också är betydelsefullt, även om det inte är nödvändigt. Om en person väljer att handla hedervärt framför att handla egennyttigt så innebär det en ansträngning från hans sida (2011, s. 299). Destrée skriver vidare:

vad vi berömmar i strikt bemärkelse av termen är valet som vi gjort att *av egen kraft bli* på det ena eller andra sättet. Vi skulle förmodligen berömma en löpare som av bara naturen hade vunnit detta olympiska lopp, men det skulle förmodligen vara i en svagare bemärkelse av termen; eller åtminstone skulle vi med största sannolikhet säga att han egentligen inte förtjänar beröm (och faktiskt skulle vi nog förundras över honom snarare än att berömma honom). Vad vi i själva verket vanligen gör är att berömma en atlet för det excellenta sätt han lyckats träna på, det vill säga att utveckla de möjligheter han givits av naturen. (2011, s. 298)

Något som skaver lite med att tolka villkor (i)–(iv) som villkor för beröm i vår praktik är att Aristoteles i sin mest explicita diskussion om beröm (i den första passagen som vi tittade på (*NE* 1.12)) enbart uttrycker villkor (i) och (ii). Dessutom tenderar vi ju att ibland berömma den naturligt duktiga löparen som inte tränat eller den naturligt söta flickan eller pojken (det vill säga när enbart villkor (i) och (ii) är uppfyllda). Destrées förklaring till detta, som antyds i citatet ovan, är att när endast villkor (i) och (ii) är uppfyllda så handlar det om en svag bemärkelse av beröm. Det är då inte fråga om riktigt beröm utan endast om beröm i en överförd betydelse. Riktigt beröm är beröm i stark bemärkelse, beröm som innefattar samtliga villkor (i)–(iv).

Destrées idé om stark och svag bemärkelse av beröm kan tyckas rimlig vid första anblicken. Den är ett försök att väva ihop Aristoteles presenterade villkor med en allmän syn på beröm. Detta sätt att tolka Aristoteles stämmer bra överens med Aristoteles generella metod – att utgå från våra vardagsuppfattningar och strukturera dessa med hjälp av filosofiska resonemang. Och som jag redan nämnt så kan praktiken av beröm, med karaktärsförbättring som mål, också tyckas som ett rimligt mål för tolkningen, eftersom denna praktik är något Aristoteles tydligt intresserar sig för. Likväl vill jag hävda att denna tolkning av de fyra villkoren inte är helt lyckad.

Som Destrée visar, så kan villkor (iii) och (iv) beskrivas som viktiga komponenter i praktiken av beröm. Men hur är det med villkor (i) och (ii)? Betänk igen fallet med Agnes, med lindrig utvecklingsstörning, och högpresterande Erika. Vem, om någon, bör berömmas? Tittar vi på själva praktiken av beröm som tolkningen är tänkt att handla om verkar det rimligt att säga att Agnes bör berömmas eftersom hon presterar bättre än hon tidigare gjort. Genom att berömma henne förstärker vi hennes karaktärsutveckling i rätt riktning. Det verkar också rimligt att säga att vi bör avstå från att berömma Erika för att undvika att hennes karaktär utvecklas i fel riktning. Jag antar här att Aristoteles skulle hålla med om detta gällande vår praktik. Men enligt den ovan föreslagna tolkningen så bör i stället Erika berömmas; hennes prestation är bra, den är bra i förhållande till standarden, och den har sin orsak i henne. Och enligt samma tolkning bör Agnes inte berömmas; även om hennes prestation har sin orsak i henne, och nog kan sägas vara av ett bra slag, så är den inte bra i förhållande till standarden.

Problemet med den ovan föreslagna tolkningen är alltså villkor (ii), som säger att handlingen måste vara bra i förhållande till en standard. Agnes kan prestera bra relativt vad hon tidigare gjort, men ändå inte berömmas på grund av att hon presterar dåligt i förhållande till den bästa tänkbara människan. Och Erika kan prestera dåligt i förhållande till sig

själv, men ändå berömmas eftersom hon trots allt presterar bra i förhållande till samma standard. Detta visar att villkor (ii) inte är adekvat för vår praktik av beröm.

Tolkningen av villkor (i)–(iv) som villkor för beröm i vår praktik är följaktligen problematisk. Om en väljer att anta denna tolkning av Aristoteles, så måste en också gå med på att hans analys inte är särskilt lyckad. Vi ska nu titta på ett alternativt sätt att tolka villkoren.

4. ETT ANDRA TOLKNINGSFÖRSLAG

Den tolkning som jag nu ska presentera skiljer sig från tolkningen vi just tittat på framför allt genom att den inte betraktar samtliga villkor (i)–(iv) som villkor för en och samma sak. Från och med nu kommer jag att skilja på två begrepp som båda kan åsyftas med ”beröm”. Jag kommer skilja mellan ”beröm” och ”berömvärd”. ”Beröm” använder jag som korresponderande till det begrepp som stod i fokus i den första tolkningen, ett begrepp i vår moraliska praktik. ”Berömvärd” använder jag som korresponderande till ett i naturen normativt grundat begrepp, vilket beskriver en intrinsikal egenskap.

Jag tolkar Aristoteles i *NE* 1.12, där villkor (i) och (ii) formuleras, som att han där inte pratar om vår praktik att berömma, utan att vad han är intresserad av är en absolut intrinsikal egenskap. Frågan i denna passage är inte när något bör berömmas därför att det har positiva effekter gällande karaktärsutveckling, utan när något i sig är berömvärd. Till skillnad från den förra tolkningen, så är det enligt denna tolkning den deontiska betydelsen av ”epaineton” (som bör berömmas/är berömvärd) som är rimligast att tillskriva Aristoteles i den första passagen. Rimligheten i denna tolkning ska vi se gör sig tydlig i relation till hans normativa syn på naturen.

Aristoteles användning av termen ”natur” är inte alltid är densamma. Två användningar av ”människans natur” som förekommer hos honom är (a) människans medfödda förutsättningar, och (b) människans *telos* (mål). Medan (a) anger ett deskriptivt begrepp anger (b) ett normativt begrepp. Det normativa naturbegreppet menar jag är det som är relevant för att förstå passagen i *NE* 1.12, och således att förstå egenskapen berömvärd hos Aristoteles.

Vad innebär då Aristoteles normativa naturbegrepp, det vill säga *telos*? En bra diskussion av detta finns hos André Ariew (2002, s. 8–11). Han förklarar Aristoteles idé om *telos* som en inneboende egenskap i biologiska processer, vilken förklarar varför organismer av en viss art utvecklas i en viss riktning. Aristoteles tänker sig att alla arter har en form. Denna form är vad vi ser som karakteristiskt för arten. *Telos* förklarar varför

organismer av en och samma art utvecklas på samma karaktäristiska sätt; det är en målsträvan som tar artens form som förebild. Denna målsträvan är icke-intentionell, den är helt given av naturen. Den är alltså en naturlig egenskap, eller en potential, hos artmedlemmarna att utvecklas i enlighet med formen. Till exempel tänker sig Aristoteles att *telos* förklarar varför växters rötter växer nedåt (nämligen därför att växter kräver näring för att nå sin arts form, och nere i jorden kan rötterna ta upp näring). Aristoteles menar att när en organism utvecklas i enlighet med *telos* till sin arts form, och endast då, ”blomstrar” organismen.

Vad är då människans form? Detta diskuterar Aristoteles i *NE* 1.7. Han kommer fram till att vad som är karakteristiskt för människan, vad som särskiljer oss från andra djur, är att handla dygdigt. Detta innebär att en människa som utvecklat en dygdig karaktär ”blomstrar”, medan en människa som befinner sig långt från en dygdig karaktär också befinner sig långt ifrån att ”blomstra”.

Utifrån denna beskrivning av människans natur som människans *telos* kan tolkningen av villkor (i) och (ii) som villkor för att vara berömvärd, snarare än som villkor för beröm, motiveras. I presentationen av det andra villkoret beskrev jag den relevanta standarden för en handling som den nivå, på vilken den bästa tänkbara människan hade utfört handlingen. Baserat på Aristoteles idé om *telos* kan detta villkor förtydligas på följande sätt: att standarden bestäms av den bästa tänkbara människan innebär att den bestäms av människans form. Eftersom alla mänskliga agenter relaterar till samma form, så relaterar deras handlingar till samma standard. Att vara berömvärd, det vill säga att agera bra och bra i relation till denna form, innebär enligt detta resonemang att vara nära fulländning av sitt naturliga mål, eller med andra ord att vara ett bra exemplar av sin sort. Enligt detta synsätt blir berömvärd ett i naturen normativt grundat begrepp som beskriver en intrinsikal absolut egenskap. Huruvida någon är berömvärd eller inte är oberoende av vilka konsekvenser det skulle ha att uttala att hen är, eller inte är, så.

Det kan påpekas att detta synsätt inte förutsätter att alla människor är exakt lika konstituerade från födseln. Att alla människor är av samma natur i bemärkelsen att de har samma naturliga mål är förenligt med att olika personer har olika förutsättningar för att realisera detta mål. Det är till och med förenligt med att det för vissa är omöjligt att realisera målet på grund av individuellt mycket dåliga förutsättningar.

Villkor (i) och (ii) fungerar som nödvändiga och tillsammans tillräckliga villkor för att vara berömvärd. Men hur är det med villkor (iii) och (iv)? Destrée pekade ut dessa villkor som viktiga för vår praktik av beröm. Jag tror att det också är just där de hör hemma. De har inte med egenskapen berömvärd att göra i någon direkt mening. I passagera där

dessa villkor uttrycks är det rimligt att tolka Aristoteles som att han beskriver vår praktik. Till skillnad från egenskapen berömvärd så är egenskapen att vara föremål för beröm inte en intrinsikal absolut egenskap. Det är inte personen i sig som bör berömmas; personen bör berömmas givet ett mål om karaktärsutveckling. Under vilka villkor beröm leder till karaktärsutveckling bestäms av fakta om vår psykologi.

Villkor (iii) är nödvändigt i praktiken av beröm eftersom det vore meningslöst, i karaktärsutvecklingssynpunkt, att berömma en person för en handling som hen inte alls kunnat påverka. För om orsaken till handlingen inte ligger i agenten, så finns ingen koppling mellan handlingen och uppsåt hos agenten. Och det är goda uppsåt som vi i praktiken är ute efter att förstärka.² När det gäller detta villkor så behöver också förekomsten av "natur" kommenteras. Jag förklarade ovan att "natur" i villkor (ii) bör förstås normativt, i teleologiska termer. I villkor (iii) är den rimliga förståelsen av "natur" i stället deskriptiv. Här bör "natur" förstås som det jag ovan angav som (a), det vill säga som människans medfödda förutsättningar, eller med andra ord som agentens ramar för möjliga livsvägar. När agentens handlande i en viss situation är helt givet av dessa ramar, så ligger orsaken till handlingen inte i agenten, utan i naturen. I *NE* 3,1 skriver Aristoteles: "Vissa fall ger ju inte upphov till beröm, utan till förståelse, som när någon gör något sådant som man inte bör göra på grund av något som överstiger den mänskliga naturen, och som ingen kan uthärda" (1110^a23–26). Att något frestar så mycket på den mänskliga naturen att ingen människa skulle kunna stå ut med det innebär alltså enligt Aristoteles att det ställer krav på personen som är sådana att personen utifrån sina av naturen givna förutsättningar vid födseln aldrig hade möjligheten att utvecklas till att svara mot dem. Under sådana förhållanden bör agenten inte berömmas eller klandras.

Det icke nödvändiga villkoret (iv) tillhör av liknande skäl som villkor (iii) praktiken av beröm. När detta villkor uppfylls ser vi på ett tillförlitligt sätt ett tydligt gott uppsåt hos agenten som vi kan förstärka.

Villkor (iii) och (iv) kan emellertid knappast betraktas som en fullständig analys av beröm. Villkor (iv) presenterade jag som icke nödvändigt. Men villkor (iii) kan rimligen inte ses som ensamt tillräckligt för beröm. Att orsaken till handlingen ligger i agenten kan inte vara skäl nog för att berömma hen. Detta villkor ser Aristoteles även som ett villkor för klander. Det måste vara något särskilt med det agenten

²En möjlig invändning mot detta villkors nödvändighet skulle vara att beröm, även om det är riktat mot en handling som inte uppfyller villkor (iii), ändå skulle kunna ha bra karaktärsrelaterade effekter på betraktare genom att tjäna som modell för bra handlande. Men detta förutsätter att betraktarna saknar kännedom om att handlingen inte var agentens förtjänst.

är orsak till, som gör att hen bör berömmas. Möjligen kan villkor (iii) och (iv) fungera som tillsammans tillräckliga för givande av beröm. Det kan tyckas adekvat att berömma en person enbart på grund av att hen har förtjänst till sin handling samt att handlingen innebär att personen valt något mer hedervärt framför något som ligger i hens egenintresse. Men detta är knappast den enda typen av situationer då det är påbjudet att ge beröm i karaktärsutvecklingssynpunkt. Till exempel förklarar det inte varför vi tycker att Agnes, som presterar på en låg nivå men ändå bättre än hon tidigare gjort, bör berömmas. Det verkar alltså som att analysen av beröm behöver kompletteras. Med stor sannolikhet finns det fler villkor för beröm att upptäcka hos Aristoteles.

Sammanfattningsvis skiljer denna tolkning mellan två bemärkelser av beröm, dels en intrinsikal absolut egenskap, och dels ett instrument i en moralisk praktik. Analysen av den andra bemärkelsen lämnas till viss del hängande i luften. Den moraliska praktiken av beröm ser ut att kräva en mer komplex analys än vad den intrinsikala egenskapen berömvärd gör. Två fördelar som jag vill lyfta fram med denna tolkning är att villkoren inte ger kontraintuitiva resultat gällande det de är avsedda att handla om, samt att tolkningen relaterar till fler av Aristoteles grundläggande idéer om världen.³

LITTERATUR

- Ariew, A. 2002. "Platonic and Aristotelian Roots of Teleological Arguments". I *Functions: New Essays in the Philosophy of Psychology and Biology*, red. A. Ariew, R. Cummins och M. Perlman, s. 7–32. Oxford: Oxford University Press.
- Aristoteles. 1959. *Ars Rhetorica*, utg. W.D. Ross. Oxford Classical Texts. Oxford: Clarendon Press.
- Aristoteles. 1984. *Ethica Nicomachea*, utg. I. Bywater. Oxford Classical Texts. Oxford: Clarendon Press.
- Aristoteles. 1991. *Ethica Eudemia*, utg. R. R. Walzer och J. M. Mingay. Oxford Classical Texts. Oxford: Clarendon Press.
- Destrée, P. 2011. "Aristotle on Responsibility for One's Character". I *Moral Psychology and Human Action in Aristotle*, red. M. Pakaluk och G. Pearson, s. 285–318. Oxford: Oxford University Press.

³Tack till Gösta Grönroos för kommentarer på ett tidigare utkast, samt för hjälp med översättning av citaten av Aristoteles.